

เป็นไปทางทิศขวา ศีรษะกับพระพุทธรูป
ซึ่งเป็นแบบอมราวดี (พุทธศตวรรษที่ ๘-๙)
แสดงว่าจริงเป็นงานของช่างเดียวกัน พระ
พิมพ์กว้าง พระชนมเป็นวงโค้งมาจากกัน
เหมือนกับพระนาคี เห็นพระเศียรข้างบน
ชัดเป็น เส้นทรง ข้างล่างลึกเป็นวงโค้ง
ส่วนล่างของพระนาคีมีขนหางใหญ่ พระโอษฐ์
กลม พระพักตร์ก็กล้างก็นำไปเทียบกับ
พระพุทธรูปที่พระพุทธรูปคือภาพระหันขึ้น
สมัยทวารวดีใน ศาตวรรษที่ ๗-๘ ครั้น ออก
เมืองเหนือ ของ พระ อุโบสถ วัด บวรนิเวศ
ตามภาพซึ่งศาสตราจารย์ คูเปอร์ กล่าวว่า
เป็นพระพุทธรูปรุ่นแรกสุดของสมัยทวารวดี
และพระพุทธรูปซึ่งมีลักษณะเป็นแบบอัมพ
วดี ก็จะเห็นว่ามีส่วนคล้ายคลึงกัน

พระองค์ส่วนเล็กน้อย ของจิ๋วท่ม
เมือง จิ๋วเรียมไม่มีหัว มีรอบจิ๋วเป็นเส้น
เหมือนปากพระพุทธรูปซึ่งมีหัวไปซ้าย และ
รอบจิ๋วท่มมีปาก ห้อยทิ้งไปทางเบื้องหน้า
พระนาคี เพราะนั้นจึงไม่มีหางจิ๋วปรากฏอยู่
เหมือนพระพุทธรูป ซึ่งลักษณะการของหน้า
คล้ายเป็นการแสดงลักษณะของศิลปะอินเดียแบบ
สมัยคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓) ซึ่งสืบ
ต่อมาจากทวารวดีเป็นต้นแบบอมราวดีอีกต่อ
หนึ่ง รอบพระคันทนาเป็นเส้นพริ้วโค้งลง

เห็นอยู่ที่พระเศียรของ พระพักตร์ทรงมน
ปาง สมเด็จพระพุทธรูปซึ่งยาวาวนหางขึ้นอยู่
เหมือนพระพุทธรูปซึ่งมีพระนาคี รอบจิ๋ว
ซึ่งปรากฏอยู่บนพระพุทธรูป และต่อ
จากนั้นรอบนี้ก็ยาวของหน้าเหมือนพระนาคี
แต่มีลักษณะเป็นวงโค้งอันรอบพระคันทนาใน
ของพระพุทธรูปซึ่งมีหางไป รอบพระนาคี
ส่วนหัว ทรงปรากฏพระพุทธรูป เหมือนพระ
นาคีเล็กน้อย ประทับนั่งพิศมัยวิจิตรตาม
แบบศิลปะอมราวดี ที่ซ้อนกันเฉพาะพระ
นาคีเท่านั้น และที่พระพุทธรูปซึ่งมีหาง
ออกข้างหน้า ลักษณะการของจิ๋วท่มก็กล่าว
คือทรงทำหน้าคล้ายคลึงกับพระพุทธรูปคือ
สมัยทวารวดีซึ่งมีลักษณะสูงอีกองค์หนึ่ง ซึ่งได้
มาจากคำแปลโลกใบ อันมอศรีวิชัยโพธิ์
จะหัดไปจำนบุรี และบ้างขุนวิจิตรอยู่ใกล้
กับทิศตะวันตกแห่งชาติ พระนาคี มาก แต่
พระพุทธรูปซึ่งมีหางก็ไม่ใช้พระพุทธรูปนาคี
ปาง แต่เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิอยู่ภายใต้
ต้นโพธิ์ และมีรูปปางกอบช่อ ๒ ข้าง (รูป
ที่ ๒) พระพุทธรูปปางสององค์นี้ถ้าพระพุทธรูป
ในสมัยใกล้เคียงกันก็ได้

ได้กล่าวแล้วว่าพระพุทธรูปนาคี
สมัยทวารวดีจากฐานเหมือนสมัยนี้ เป็นพระ
พุทธรูปที่มีลักษณะ ของหน้าของพระพุทธรูปซึ่ง

มูขทั้ง ๓ ถ้าน ที่แตกทำลาย
ไปให้คงรูปเดิม

๖. ติดตั้งเครื่องประคับพ่น้ำบนมุข
ทั้ง ๔ ด้าน วิหารหน้าและ
ปราสาทชั้นหลังคามุข และวิหาร
หน้า.

- จ. ชุดแต่งชุดประตูกำแพงชั้นนอก
ทิศเหนือ แฉกแนวกำแพงชั้น
นอกด้านเหนือ ภายนอกภายใน
ตลอดแนว

- จ. รื้อและก่อสร้างระเคียงคด (เฉพาะ
วงกบหน้าต่างด้านในที่พังทะลาย
ให้เข้าที่เดิม)

๕. ปรับระดับลานชั้นนอกโดยทั่วไป
และ ซุดลอกสระโบราณใน
ปราสาททิศใต้ ลำเลียงดินและ
เศษหินออกไปนอกบริเวณปรา
สาทหินพิมาย

บท ๕ เป็นงานที่กระทำต่อเนื่องกับ ๔ เป็น
ส่วนใหญ่ คือ

- ก. ก่อตั้งปลายยอดสุดปรากฏประ-
ธาน ติดเครื่องประดับทั้งหมด
มีกลิ่นขนุนทั้งลวดลายและเทวคา
ประจำทิศ ทำเพดานกันค้างคาว
ประดับไฟหลิ

๗. ร่อน้งร้านออกทั้งหมด

- ก. ชุบแต่งคลังเงิน ปรับปรุงปรมา
พรหมทัต ปรากฏหินแดง น
พรหมณ์

- ง. ชุบท่งซุ่มประตูกำแพงชั้นนอก
ทิศตะวันตก และแนวกำแพง
ทั้งด้านนอกด้านใน

- จ. ปรับปรุงชุดแต่งชุดประตูกำ
เมืองพินายชันนอก เมรุพร
ทัก ทำนางสระผม ลอก
โบราณ

- ฉ. คัดเลือกส่วนต่าง ๆ อันเป็น
ประกอบที่สำคัญของชุมชน
กำหนดขึ้นนอก ทั้ง ๔ ด้าน
ประจวบกับเขต ทั้ง ๔
อาทิ เช่น ทับหลัง ลวด
ศิลาจำหลัก มาเก็บรักษา
บริเวณ ด้านเหนือปราสาท
พิมายใกล้คลังพัสดุ เพื่อสะดวก
แก่การดูแลรักษา

ปรับปรุงสถานที่ภายในระบ
 กทำให้เรียบร้อยสม่ำเสมอ

๕. ก่อตั้งระเบียบกตทอนที่
เป็นช่องทาง ลำเลียงหิน ให้
รปว่างเหมือนเดิม

ลักษณะ เช่นนี้แสดงให้เห็นเพิ่มว่าเป็นลักษณะที่มีอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียอย่างเด่นชัด เพราะพระพุทธรูปที่มีลักษณะเช่นนี้จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก ลักษณะของพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา ซึ่งพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา ซึ่งพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา

การค้นพบพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา ซึ่งพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา

พระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา ซึ่งพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา ซึ่งพระพุทธรูปปางปรินิพพานนี้ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระพุทธรูปปางปรินิพพานที่พบในอินเดีย เช่นที่เมืองกุสินารา และที่เมืองกุสินารา

๒. เป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามโบราณสถาน หรือพบจากการสำรวจ บุรณะทุกแห่งในอาณาบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มารวบรวมไว้
๓. บำรุงรักษาสมบัติของชาติมิให้ถูกฉกฉวยทำลาย
๔. ทำให้ได้มาซึ่งโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเพิ่มขึ้นโดยการสะสม และโดยการที่ผู้มอบให้
๕. ส่งเสริมและประสานงานกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และจะมีนักทัศนาวจรไปเที่ยวชมมากขึ้น
๖. ประชาชนนักศึกษาจะได้ชม และศึกษาศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และโบราณสถาน ซึ่งตั้งอยู่ที่ใกล้เคียง ๆ กัน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น
๗. ยกระดับการศึกษา ก่อให้เกิดประชาชนเกิดความสนใจ จะได้ช่วย

กันบำรุงรักษา เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในประเทศของตน

โครงการที่ ๓

ขยายเขตโบราณสถาน ปราสาทพิมายออกไปให้เต็มตัวเมืองพิมายเดิม (คูแพ่งดินชั้นนอก) เพื่อให้มีสภาพเหมือนเมืองโบราณดั้งเดิม เป็นวิธีการสงวนรักษาโบราณวัตถุสถาน โดยวิธีที่ถูกต้องที่สุด เช่นเดียวกับที่ประเทศอิตาลีสงวนและรักษาเมืองโบราณ คือ เมือง Palatino ณ กรุงโรม และเมือง Pompeii ใกล้เมืองเนเปิ้ล ในอิตาลีตามสภาพเดิม

วิธีการนี้จะต้องดำเนินการเวนคืนที่ดิน อพยพบ้านเรือนราษฎร วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ ซึ่งมีอยู่เกินกว่า ๑๐๐ หลังคาเรือน เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๓๒๕ ไร่ ออกไปจากตัวเมือง การดำเนินงานใช้เวลา ๔ ปี งบประมาณรวมทั้งสิ้น ๘๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ประเมินผลงาน เมื่อการดำเนินงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดังนี้

๑. เมื่อขยายเขตโบราณสถานออกไปเต็มรูปแล้ว ก็จะเกิดสภาพเดิมของเมืองโบราณ

ด้วยเหตุว่าเป็นจากคตินิยมของพระองค์ไว้
และใช้เครื่อง นั้ของกัน พระเศียร ของพระ
พุทธองค์ ถ้าเราเชื่อว่าพระพุทธรูปนาค
องค์สร้างมาจากจิตตวามจำนงใจจริง ก็จะได้
เห็นว่าช่างได้คิดแปลงแก้ไขลักษณะรูป
ภาพให้เหมาะสมแล้ว เพราะถ้าสร้าง
จากตามจิตตวามคิดแล้ว เราก็จะไม่เห็น
องค์พระพุทธรูปเลย เราคงเห็นแค่ขมวด
ของพระธำมาศและเศียรนาคเท่านั้น

ตามลักษณะของรูปภาพในนี้ปัจจุบัน
เราจะเห็นว่าบนกรของพระธำมาศก็คือฐาน
ของพระพุทธรูปและเศียรนาคก็อยู่ส่วนที่ขึ้น
มาอยู่เบื้องหลังพระเศียรของพระพุทธร องค์
นี้เอง เมื่อพระนาคพระพุทธรูปนาคปากแบบ
ธรรมดาที่ฐานรากก็สูงก็ยังมีโค้งบ้างคนแบบนี้
นี่คือว่า จะเห็นเป็นท้าวว่าพระพุทธรูปนาค
ปากแบบธรรมดาที่ฐานรากจะทอตัวขึ้นเป็นหัว
ตามแบบขององค์พระนาคนี้เอง องค์พระนาคก็
ขึ้นขวา ของกรขึ้นแบบสองข้าง ทั้งกลางระหว่าง
พระนาคอันบนกรและสองขาง (วิกรรมกะ)
พระนาคที่ด้านซ้ายเป็นคอกมีเพียงพระนาคไว้
คอกนี้ที่ก่อตามคอก พระธำมาศของมีเศียร
๑๔ เศียร มีลักษณะคล้ายกับธำมาศของพระ

พุทธรูปนาคปากจากบ้านเพ็ญซึ่งมีลักษณะ
มาสร้างกัน แต่เศียรนาคนั้นก็คล้ายกับว่าอยู่
หน้าประธานของพระพุทธร องค์ที่ซึ่งยัง
มองเห็นอยู่ได้มากก็เพราะกรรมเบื้องขวา ถ้า
พิจารณาภาพจากอยู่ทางด้านขวาของพระพุทธร
องค์และเมื่อเราดูภาพประกอบ ก็เพราะนาค
ข้างขวา ของพระพุทธรองค์ มีภาพนาคปรากฏ
อยู่ ฐานฐาน ๒ ขึ้นภาพก็พระพุทธรองค์ที่หน้า
จะไม่ใช้ฐานกรของนาค เพราะมีลักษณะหัวที่
ทอประคอง ก็จะทำให้เห็นฐานกรของนาค
เอง (รูปที่ ๘) ต่อเมื่อถึงพระพุทธรูปนาค
ปากรูปที่ ๒ ในศิลปะขอมวราศ (รูปที่ ๙)
พระพุทธรูปนาคปาก จิตรกรรมมีลักษณะรูป
ภาพเช่นในนี้ปัจจุบัน คือ ทอของหัวขึ้นแบบ
คอกและประคองหัวทั้งทางแบบคอก แต่พระ
นาคก็ทอแบบคอกบ้างคอกนี้ และเศียรนาค ๘
เศียร ก็อยู่เบื้องหลังประธานนาค ข้างหลัง
เศียรพระพุทธรูปอีกคอกหนึ่ง ขนาดนาค ๔ ขึ้น
ซึ่งใช้เป็นฐานพระพุทธรูปประกอบด้วยลาย
การแกะสลักรูปประคำซึ่งเป็นแบบ

พระพุทธรูปนาคปากนี้ไม่ปรากฏ
ใน ศิลปะอื่นในต่างประเทศอื่นคือ แต่ไม่
ปรากฏอยู่ในศิลปะอินเดียสมัยคุปตะและ

ทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการวัดระดับ ผังหมุดทองเหลืองเติมเนื้อที่บริเวณรอบ ๆ กำแพงชั้นนอกปราสาทหินพิมาย กำหนด ๒๕ เมตร ตารางเหลี่ยมค่อมุม (เดิมกำหนดจะผังหมุดทองเหลืองทั้งหมดคล้ายเมือง) เพื่อประโยชน์ในการปรับระดับพื้นที่ลานชั้นใน ลานชั้นนอก และประโยชน์ในการขุดค้นโบราณวัตถุที่ล่องหล่นกระจัดกระจายเต็มอยู่เต็มในบริเวณปราสาทหินพิมายตามหลักวิชาโบราณคดีต่อไป

ในระยะแรกของการเริ่มงานบูรณะใหญ่ ท่านศาสตราจารย์ หม่อมเจ้ายาใจ จิตรพงศ์ นาย Groslier ผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศส นายไฟฟ์เฟอร์ นายช่างชาวฝรั่งเศส พร้อมด้วยครอบครัวได้เดินทางไปปราสาทหินพิมาย อำเภอยะยา จังหวัดนครราชสีมา เพื่ออำนวยความสะดวกตามแผนงานและโครงการที่นาย Groslier กำหนดไว้ งานทุกอย่างก็ไต่เริ่มขึ้นตั้งแต่ต้นปี ๒๕๐๗ เป็นต้นมา

จากนั้นหน่วยบูรณะโบราณคดีได้รับแจ้งว่า ไม้ไผ่ของเดิมที่ทำไว้ชั่วคราว เมื่อปี ๒๕๐๖ ออก แล้วสร้างนั่งร้านถาวรใช้ได้ นานขึ้นแทน เพราะในเวลาต่อจากนี้ไป เจ้าหน้าที่ฝ่ายช่างสำรวจ ช่างแผนที่ แผนผัง ช่างถ่ายภาพ พร้อมด้วยคนงาน หักหน้าคนงาน จำนวนมากจะต้องขึ้นไปปฏิบัติงาน

อยู่ชั้นบนสุดของยอดปราสาท

นั่งร้านใหม่มีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักคนมากกว่า ๕๐ คน และหินที่รื้อออกมาวางเตรียมใช้เครื่องทุ่นแรงกว่านั้นจากชั้นบนลงมาถึงลานชั้นล่าง จึงต้องใช้เสาถล่มขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐" ถึง ๑๒" และไม้เนื้อแข็งเป็นคาน, พื้น

งานในปี ๒๕๐๗ ส่วนใหญ่เป็นงานรื้อปรังค์ประธานลงมาจากฐานที่ตักเป็นรูปครุฑ แล้วนำออกไปตั้งเรียงรายไว้ในบริเวณลานทิศเหนือนอกกระเบื้องมอด ที่ปรับพื้นที่เตรียมไว้แล้ว โดยกรมทางหลวงกรุงฯ จัดส่งรถแทรกเตอร์ขนาดใหญ่ไปช่วยเกลี่ยที่ดินจนเรียบเรียบร้อยเสมอ

ณ ลานเหล่านี้ เป็นบริเวณที่จะมีความสำคัญยิ่งของงานบูรณะวิธี Anastylas กล่าวคือ หินทุกก้อนจะได้รับการพิจารณาเลือกอย่างถี่ถ้วน เป็นที่สำหรับทดลบก้อนที่ยอดปราสาท หน้าบัน ตลอดจนประดับของตัวปราสาททั้งหมดจักต้องปฏิบัติที่พื้นดินให้เป็นที่ยอมรับร้อย แน่นอนก่อนแล้วจึงลำเลียงขึ้นตักถักยังที่ตั้งเดิมต่อไป

ชำนาญและนายช่างจักต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวด ใช้ความอดทน ความอดทนในการคัดเลือกความพิถีพิถัน และความรู้ในศิลปการก่อสร้างปรังค์กุลสถาปัตยกรรม

(สำเนา)

ถ้วนมาก

ที่ ศธ. ๐๑๐๐/๕๕๔๕

กระทรวงศึกษาธิการ

๖ พฤษภาคม ๒๕๐๗

เรื่อง โครงการบูรณะปราสาทหินและตัวเมืองพิมาย

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง มติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ ศธ. ๐๐๕๔๐/๒๕๐๕

ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๐๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนผังเมืองพิมาย และแผนที่ ๒ ในรายงานของนาย Bernard Philippe Groslier

รวม ๓๕ ชุด และหนังสือการซ่อมปราสาทหินพิมาย

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๐๕ เรื่องโครงการบูรณะปราสาทหินและตัวเมืองพิมาย เห็นชอบด้วยตามที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้สั่งการไปแล้วว่า เรื่องนี้จำเป็นต้องทำและสนับสนุน ความละเอียดแจ้งอยู่แล้วนั้น

บัดนี้ ปรากฏว่า กระทรวงมหาดไทยได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการตามโครงการบูรณะปราสาทหินและตัวเมืองพิมาย ซึ่งมีอยู่ ๓ โครงการ คือ โครงการที่ ๑ การบูรณะปราสาทหินพิมายและโบราณวัตถุสถาน โครงการที่ ๒ การสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และโครงการที่ ๓ การขยายอาณาเขตโบราณสถาน ดังที่ปรากฏในระเบียบวาระการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีครั้งที่ ๑๖/๒๕๐๗ เรื่องที่ ๒๕ ซึ่งสรุปว่า

๑. ถ้าจะดำเนินการตามโครงการที่ ๑ และจำเป็นต้องย้ายเมืองพิมายใหม่แล้ว เห็นควรให้ย้ายไปทางทิศใต้ของตัวเมืองพิมายเดิม เพราะภูมิประเทศเป็นเนินสูงน้ำไม่ท่วม

๒. ถ้าจะประหยัดค่าใช้จ่าย ควรให้กรมศิลปากรดำเนินการเฉพาะโครงการที่ ๑ ซึ่งจะประหยัดเงินได้ราว ๑๐๐ ล้านบาท โดยให้เมืองพิมายอยู่ในที่ตั้งเดิมเพียงแต่จัดทำผังเมืองใหม่ให้ถูกต้องถนัดและหลักวิชา เพราะการที่จะลงทุนไปถึงร้อยล้านบาท ควรคิดว่าหาทางเวียนกลับคืนมาทั้งทางตรงและทางอ้อมแม้จะเป็นระยะเวลายาวนาน ตามสถิติมีผู้ไปชมพิมายปีละประ

ความเห็นของกระทรวงมหาดไทย ในเรื่องการเรียกเก็บเงินคืนที่ว่าไม่คุ้มค่านั้น
 เพิ่งเฉพาะค่าเข้าชมโบราณสถานเพียงคนละสองบาทเท่านั้น ซึ่งเป็นตัวเงินเช่นการซื้อขาย
 แลกเปลี่ยนสินค้าธรรมดา มิได้คำนึงถึงผลได้จากการศึกษาและเกียรตินิยมของประเทศชาติ ซึ่ง
 อารยะประเทศทั่วโลกต่างพยายามสงวนรักษาโบราณวัตถุสถานบนผืนแผ่นดินของตน ๆ อัน
 จะมีผลพลอยได้หลายประการ ประการสำคัญที่สุด ไม่สามารถจะคำนวณเป็นตัวเงินได้ คือ
 ความรู้ที่จะได้จากโบราณสถานแห่งนี้ เมื่อนักเรียนศึกษาและประชาชนไปชม และเมื่อได้จัด
 ทำและปรับปรุงให้ดีขึ้น ๆ แล้ว เมืองพิมายจะเป็นเมืองโบราณที่ภูมิใจนักศึกษารทั่วโลก
 สนใจพากันมาชม เป็นการเผยแพร่ประเทศไทยไปทั่วโลก เพราะปัจจุบันถนนหนทางไปมา
 สะดวก สามารถเดินทางไปได้ในวันเดียวกัน เมื่อนักศึกษารจากต่างประเทศเข้ามา
 มาก ผลพลอยได้จะมีเกินกว่าที่คิดว่าจะลงทุนไปเสียอีก ซึ่งผลได้เสียจากการดำเนินงานตาม
 โครงการทั้งหมดนี้ สำนักงบประมาณก็ได้เคยให้ความเห็นไว้ตามที่ปรากฏในหนังสือของสำนัก
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ ศธ. ๑๐๕๔๐/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๐๕ แล้วว่า เป็น
 โครงการที่ควรสนับสนุน เมื่อทำเสร็จแล้วจะก่อให้เกิดผลดีหลายด้าน คือ ด้านการศึกษา
 ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและสังคม และยินดีสนับสนุนโครงการนี้ในด้านการงบประมาณ
 กำลังเงินและนาง Bernard Philippe Groslier ผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศสได้มาสำรวจให้
 แนะนำพร้อมทั้งเสนอรายงานไว้แล้ว ทั้งที่กรมศิลปากรได้รวบรวมจัดพิมพ์เป็นเล่มเสนอ
 พร้อมนี้

แต่อย่างไรก็ดีหากมีความจำเป็นในอันที่จะต้องประหยัดเงินงบประมาณ เพื่อ
 นั้นแล้วกระทรวงศึกษาธิการขอเสนอที่จะให้คงดำเนินการตามโครงการที่ ๓ แต่บางส่วน เพื่อให้
 ให้สามารถดำเนินการตามโครงการที่ ๑ และที่ ๒ ได้เต็มรูป คือ

๑. ขอให้ย้ายถนนออกไปนอกเมืองพิมายตามที่เสนอไว้เดิม เพราะแรงกระเทือน
 จากรถบรรทุกน้ำหนักมาก ๆ นั้น เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการคงทนของโบราณสถานปราสาท
 หินพิมาย มิฉะนั้นการบูรณะโบราณสถานสำคัญแห่งนี้จะเสียแรงและเปลืองทุนเปล่า

๒. ขอให้ดำเนินการอพยพโยกย้ายวัด โรงเรียน สถานข้าราชการ บ้านเรือน
 ราษฎรรอบ ๆ บริเวณปราสาทหินพิมายออกไปดังนี้

៣. លេខ ៣ កម្រិតក្នុងរូបវន្តប្រភេទ គឺថា ការបង្កើនលេខ៤ពី១ គឺជាលេខថ្នាក់នៃការកើនឡើងនៃ កំរិត
ការងារនិងសមត្ថភាព ក្នុងកម្រិតនៃការងារ ១២-១៣ ដូច្នេះបង្កើនកំរិតនៃការងារ គឺជាលេខថ្នាក់
កំរិតនៃការងារ ១២-១៣ ដូច្នេះបង្កើនកំរិតនៃការងារ គឺជាលេខថ្នាក់

๒. พระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑

៧. គេដឹងថាបុគ្គលក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរ ទាស់ចិត្តចរចាទៅវិញទៅមក មិនដឹងត្រូវធ្វើ ក៏ដាច់ការងារទៅប្រើប្រាស់
បុគ្គលក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរ ក៏ដឹងពីការប្រើប្រាស់បុគ្គលក្នុងសង្គមជាតិខ្មែរ ក៏ដាច់ការងារទៅប្រើប្រាស់

[illegible][illegible]

២៤. អង្គការសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ គឺជាអង្គការដ៏ធំបំផុតនៅលើពិភពលោក ដែលមានប្រជាជនចំនួន ៦០០ លាននាក់។

๘. บทความนี้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และ © C.T. Lo

งานบูรณะโบราณสถาน
ปราสาทหินพิมาย

๑๒๖ ๕๕๖๕๖๖

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติหน้าที่งานของกรมศิลปากร มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.
๒๔๕๐ ในตำแหน่งผู้ช่วยศึกษาธิการ
จังหวัดนครราชสีมา เพราะฉะนั้น
กรมศิลปากรจึงตั้งพักอยู่ในกระทรวง
ศึกษาธิการ

ในระยะเวลาที่ชากงั้น กรมศิลปากร
ก็ได้ออกไปส่งจัดสำนักงานกรรณคดีอยู่ชั่ว
ระยะหนึ่ง สืบต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๔๖
รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระ
ทรวงมหาดไทย ให้มีการทรวางวัฒนธรรม
ขึ้น รัฐบาลจึงได้ปฏิบัติหน้าที่ที่กำกับวัฒนธรรม
กระทรวงมหาดไทย กรมศิลปากรได้
ถูกโอนมาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมอีก ภายหลัง
ของกรมศิลปากรบางส่วนที่เป็นโบราณ รัฐบาล
เจ้าที่รับผิดชอบงานนั้นออกมา ส่วนงานด้าน
วิชาการก็ต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่
ผู้ชำนาญของกรมศิลปากร ในเมื่อราชการ
นั้น ๆ ต้องปฏิบัติภายใต้ระบอบกษัตริย์
สยาม อาทิ เช่น กรมโบราณคดีค้น จุลมั่ง
โบราณสถานปราสาทหินพิมาย กรมมรดก
ระหว่าง ปี ๒๔๔๔-๒๔๔๗ ในสมัยที่
นายมานิต วณิชโกศล รักษาการ กรม
ศิลปากร (ระหว่างนั้นท่านผู้บังคับตำแหน่ง
หัวหน้ากองโบราณคดี) รัฐบาลในฐานะ
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานของกรมศิลปากร
ส่วนภูมิภาค ในส่วนจังหวัดนครราชสีมาที่ได้
ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ และเมื่อปี
๒๔๖๑ กระทรวงวัฒนธรรมได้ยุบเลิกไป
ตามกาลเวลา กรมศิลปากรได้โอนเข้ามา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามเดิมอีก รัฐบาล

เจ้าที่ได้รับแต่งตั้ง ให้ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วย
ศิลปากรที่ ๖ ตั้งสำนักปฏิบัติที่งานอยู่ที่อำเภอ
พิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีโอกาสที่
สนองงานของกรมศิลปากรอย่างเต็มที่ด้วย
นั้นเอง

ฉะนั้น งานในตำแหน่งราชการ บุคลากร
ทุก-ส่วน ทุกที่ไม่ว่าในราชการส่วนกลางหรือ
ต่าง ๆ ในเขตหน่วยศิลปากรที่ ๖ หรือกรม
ของกองต่าง ๆ ในกรมศิลปากร รัฐบาล
จึงได้มีส่วนร่วมมือในงานนั้น ๆ รวมทั้งกรม
โบราณสถานปราสาทหินพิมาย ซึ่ง
เป็นงานที่มีความสำคัญมากยิ่งด้วย รัฐบาล
จึงสามารถ ที่จะเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรม
โบราณสถานปราสาทหินพิมาย ได้ต่อ
คณะรัฐมนตรี

งานกรมโบราณสถานปราสาทหิน
พิมายได้เพิ่มขึ้น ในสมัยท่านอธิบดี อ.โ
อยู่โพธิ์ อธิบดีกรมศิลปากร ราวปี ๒๔๖๓
โดยกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ได้
เสนอโครงการก่อสร้างวัดมุนี ใน
รัฐบาล ซึ่งมี พ.ณ.๑ จอมพลสฤษดิ์
ชนะวัชร์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีแผนดำเนินการ
งานเป็น ๓ โครงการ คือ

โครงการที่ ๑

การบูรณะปราสาทหิน และโบราณ

หลายสถานเป็นหลักการสากลซึ่งใช้ชื่อมโน-
รายนสถานอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หาก
นำมาใช้ในต่างประเทศ ก็จะต้องมีวันละสำ-
เนาเช่นกัน

ในสมัยที่ ทอริ หลวงวิจิตรวาทการ
ทำเรื่องคำแปลองค์ธรรมคิลปรากะ ก็ได้
เสนอโครงการซ่อมแซมปราสาทหินพิมาย
โดยวิธีนี้มาแล้วครั้งหนึ่ง แต่ได้ระงับไว้
เพราะขณะนั้นยังไม่มีกรมศิลปากร ไป-มา
ด้วยความลำบาก ในปัจจุบันกรมศิลปากร
สะดวกขึ้นการดำเนินงานบูรณะตามโครงการ
นี้ น่าจะได้เริ่มขึ้น

๒. วิธีการซ่อมแบบ Assembly

คือการซ่อมโบราณสถานให้คงรูปสภาพเดิม
มีทอริอยู่ว่า จะไม่ทำของใหม่หรือประดิษ-
ธาลงลงอะไรเพิ่มเติม มีสภาพเดิมอย่างไรก็
ให้คงอยู่ส่วนนี้ ก่อนจะทำการบูรณะซ่อม
แล้วจะต้องปฏิบัติดังนี้

๑) ทำแผนผัง ถ่ายภาพจากโบราณ-
สถานที่จะเริ่มซ่อมให้ละเอียดถี่ถ้วนทุกส่วนเล็ก
เล็กก่อน - แล้วจึงมาเทียบกับโบราณสถาน
อื่น ๆ รูปจำลองของโบราณสถานแห่งนั้น
ก็มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ในการ
พิจารณาเค้าโครงรูปเดิม

เมื่อทราบดีขอบพิจารณาโดยรอบขอบ
พอจะประมาณลักษณะของเดิมได้แล้ว ก็รูด
กันส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถานที่จะบูรณะ
ซึ่งพังทะลายลงมาเยอะ ๆ ศึกษาให้ละเอียด
พอ หรือตัวอักษรบนก้อนผนังก็ศึกษาให้
ชัดถึงได้ ณ ที่นั้น เพราะความพัง
รวมตามแล้ว ส่วนต่าง ๆ ของโบราณสถาน
ที่พบกันอีก ต่อต้นมีหลักฐานว่าพังทะลาย
มาจากต้นนี้ และควรจะซ่อมว่าส่วนต่าง ๆ
นั้นอยู่ครบบริบูรณ์หรือไม่ ถ้าไม่สมบูรณ์
ก็ต้องให้เวลาสืบเสาะหา หากไม่มีทางให้สืบ
หา แสดงเป็นชิ้นสำคัญ ทำให้ไม่สามรถ
ประกอบเข้าอื่น ๆ ให้บริบูรณ์ได้ก็จำใจ
ต้องนำของใหม่มาใส่

๒) วิธีจากโบราณสถานที่จะซ่อม
อยู่นั้นเอง ทำการกำหนดผังถ่ายสภาพ
เดิมแล้วทำเค้าโครงหมายไว้ว่าเป็นส่วนไหน
ของโบราณสถาน ควรใช้เครื่องมืออย่างละเอียด
เพื่อลงเค้าโครง แล้วทำการปรับผังฐาน
ให้มั่นคงแข็งแรง

ต่อจากนั้น จึงนำเค้าโครงของสถา-
นาโบราณสถานประกอบกันขึ้นเป็นรูปร่างตาม
แผนผังที่เค้าโครงเค้าโครงหมายไว้ รวมทั้งส่วน
ต่าง ๆ ที่รูดกันพบจากศิลาแลงอื่น ๆ โบราณ-
สถาน ประกอบกันขึ้นขึ้นไปตามเป็นรูป

พิมพ์ คำนวณการใช้ของเก่า พหุภัณฑ์พิมพ์
พิมพ์ใช้โครงภายในให้เกิดความแข็งแรง เช่น
แผ่นเหล็ก คอนกรีตเสริมเหล็กให้ซ่อมไว้
ภายในไม่ให้แสงเห็นจากภายนอก

๑) จัดหมวดหมู่ของเครื่อง และ อุปกรณ์
ต่าง ๆ ที่ใช้ในการบูรณะซ่อมแซม ให้
ชัดเจนไว้ คือ

๑. วาดขึ้นพื้นผิวของราว ๖๐ ฟุต
๑ เครื่อง
๒. วาดวง ๑๕๐๐ เมตร หมอน
โลหะ และลงเป็นก้อนยาวยาว
หนัก
๓. วาดพื้นผิวของราว ๑๐ คม ๑๐๐
แบบ ๑๐ คม
๔. เครื่องผสมคอนกรีต ๓๐๐
เมตร ๑ เครื่อง
๕. เครื่องฉีกคอนกรีต ๑ เครื่อง
๖. เครื่องฉีกคอนกรีต ๑ เครื่อง
๗. วาดพื้นผิวของราวใหญ่ ๖ คม
๑ คม
๘. เครื่องเจาะและสกัดหิน ๑ เครื่อง
๙. เครื่องกวาดและรอกกวาดอย่าง
ละ ๑ เครื่อง
๑๐. วาดพื้นผิวของราวหินเครื่องฉีก
หิน ๑ คม

๑๑. เครื่องมือวัดวงรีทำแบบพิมพ์ อุปกรณ์
การพิมพ์
๑๒. เครื่องเขียน เครื่องพิมพ์แบบ
พิมพ์ เครื่องพิมพ์แบบ
อุปกรณ์
๑๓. เครื่องวัดรูปและอุปกรณ์พิมพ์
๑๔. ปืนจัม ๓ ขา ๓ เมตร
๔ เมตร ๖ เมตร ยาว ๔
ซึก, วาดแบบ ๒ คม, ๓ คม
๕ คม ยาว ๔ เมตร ๔ ซึก พร้อม
ใช้และวัสดุอื่น
๑๕. เครื่องมือขนาดเล็กสำหรับช่าง
ปูน ช่างคอนกรีต แปรง สก
ฉีกและคอนกรีต และเครื่องมือ
๑๐๐๐ นิ้ว เพื่อใช้ฉีกหิน
๑๖. เครื่องมือใช้สำหรับช่างก่อสร้าง
ช่างไม้
๑๗. เครื่องวัดน้ำ ๓ ๑ เครื่อง
๑๘. เครื่องทำเหล็กไฟฟ้า ๑ เครื่อง
๑๙. เครื่อง
๑๑. โรงงานซ่อมและปรับปรุงเป็นโรง
งานเล็ก ๆ สำหรับซ่อม รักษา
เครื่องมือ, เครื่องยนต์ต่าง ๆ
เครื่องมือซ่อม และเครื่องมือทำ
เครื่องมือ เครื่องมือโลหะ, โรง
หินเหล็ก, สกัดเหล็ก

๒๐. โรงเก็บพืชสุกชนิดที่ ๑ หรือ

๒๑. วัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ในการก่อสร้าง
คือ เหล็กชนิดต่าง ๆ ไม้ชนิด
ต่าง และเหล็กแผ่น กรวด
ชนิดดี ทราบ ซิเมนต์ เรือ
และยานพาหนะต่าง ๆ

๑. บุคคลที่ร่วมในทางค้ำเงินงาน

๑. เจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญ และนาย
ช่างก่อสร้าง

๒. นายช่างชาวต่างประเทศซึ่งการ
สนธิสัญญาการนี้เองกันไว้กัน
แห่งเขื่อนชลประทานเนื่องได้
(๑.๒.๓.) พร้อมด้วยสถาปนิก
ผู้ช่วย

๓. เจ้าหน้าที่หน่วยก่อสร้าง ที่ ๖
พร้อมด้วยช่างประจำหน่วย

๔. บุคคลที่จำต้องมีใจความหน่วย
บุตร เช่น ช่างเขียน, ช่างทำ
แผนที่และแผนที่, ช่างตัดรูป,
สถาปนิก, ช่างเหล็กและช่าง
กลึงเหล็ก, ช่างไม้และช่างไม้
ฝีมือ, ช่างปูน, ช่างเครื่องยนต์
กลึงและช่างกลึงเป็นต้น

๕. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

กำหนดเป็นระยะ ๕ ปี คือ

ปีที่ ๑ ๒. ทำถนนหน้า และพื้นบริเวณทั่วไป

หลังปลูกท่อน้ำขึ้นและปรับระดับ
ลำน้ำ, ทำเขื่อนหรือสิ่งกีดขวาง
ให้น้ำและบริเวณท่อน้ำขึ้น

๓. จัดตั้งที่ทำการ และทำพิธี

๔. ปลูกท่อน้ำขึ้นและปรับระดับ
พื้นดินหรือสิ่งกีดขวางที่ขึ้นแล้ว

๕. ทำเขื่อนหรือสิ่งกีดขวางที่ขึ้นแล้ว
ด้วยไม้หรือสิ่งกีดขวาง

๖. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๗. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๘. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๙. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๑๐. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๑๑. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๑๒. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๑๓. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๑๔. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๑๕. วัสดุและวัสดุของงานขึ้นแล้ว

๖. ปรับระดับฐานขึ้นนอก ทิศเหนือ
ทิศใต้ เป็นส่วนประกอบของ
แปลงประธาน ส่วนประกอบ
หลักกับเนื้อที่ ๔ ไร่ เพื่อ
ปรับปรุงที่ดินดินไว้ก่อนที่จะนำ
พื้นที่ทั้งไว้ขึ้นดินบนของแปลง
ประธาน

๗. วิถีสวนนาทมน้ำขึ้นประตูลิ้น
นอกทิศใต้

๘. ก่อตั้งคูน้ำของแปลงประธาน
และพื้นที่กับเนื้อที่ ๓ ไร่ เป็น
ลำน้ำ

๙. วิถีสวนนาทมน้ำและแปลงประธาน
ทิศใต้ ออกนอกเหนือพื้นที่
ขึ้นดิน

๑๐. ดัดดินไม้สักออกจากซากซาก
บรรณาธิ และปลูกต้นไม้บรรณา
ธิทั้ง ๒ ไร่ (อยู่ใกล้ประตูลิ้น
กำแพงปราสาทหินชั้นใน)

๑๑. ลำเลียงดินและเศษหินออกไป
นอกบริเวณปราสาทหินพิมาย

๑๒. ปรับระดับขึ้นดินฐานวิหารหน้า
และแปลงประธานทิศใต้ด้วย
กองหินทรายน้ำลึก อย่างจริง
จัง เพื่อเตรียมพื้นที่วิหารหน้า
ตามวิธีที่ปฏิบัติมาแล้ว

๑๓. ก่อตั้งสะพานนาทมน้ำวางแนว
นาทมน้ำทิศเหนือทิศใต้ และที่
ฐานวิหารหน้า

๑๔. ก่อตั้งวิหารหน้าเป็นลำน้ำ

๑๕. ก่อตั้งแปลงประธานขึ้นนอกต่อ
จากที่ต่ำไว้แล้ว

๑๖. ก่อตั้งคูน้ำของแปลง ๓ ไร่
ต่อจากที่ต่ำไว้แล้ว

๑๗. ขุดแต่งขึ้นประตูลิ้นของขึ้นนอก
ทิศตะวันออก และแนวกำแพง
ขึ้นนอก ด้านตะวันออกขึ้นนอก
และชั้นใน

๑๘. ปรับปรุงขึ้นประตูลิ้น (ประตูลิ้น
กำแพงชั้นนอกสุด) ประตูลิ้น
ตะวันออก

๑๙. ลำเลียงหิน และเศษหินออกไป
นอกบริเวณปราสาทหินพิมาย

ปีที่ ๔ เป็นงานกระทำต่อเนื่องปีที่ ๓ เป็น
ส่วนใหญ่ คือ

๒๐. ก่อตั้งคูน้ำของวิหารหน้า และ
แปลงประธานทิศใต้ ต่อจาก
ที่ต่ำไว้แล้ว

๒๑. ก่อตั้งแปลงประธานขึ้นนอกต่อ
จากที่ต่ำไว้แล้ว

๒๒. ขุดแต่งแนวคูน้ำฐานวิหารหน้า

มกราคม ๒๕๖๔ วันจันทร์ที่ ๒๖
โรงเรียนวัดบึง

๑. คัดเลือกเครื่องประตัมขนำปิ่นมู
พริ้ง ๔ คำน วิหารพ่นแฉ
บราฮีคัสนมคัสนมู และพาร
พ่น

๑. รุกขกิ้งกือมีประจำตัวกับทรงขี้นมอก
ที่ค.หนึ่ง และแนวกันทรงขี้น
นมอกด้านเหนือ ลายขนดกลาใน
ของทรงขี้น

๓. วัฒนธรรมที่ควรระวัง (เฉพาะ
วงดนตรีที่เล่นในภัตตาคาร
ให้ดูดี)

๗. ปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับ
และ รุกละเมิดทางใบ รามใน
ปราชญ์ศาสตร์ได้ ดำเนินการและ
เสนอขึ้นสู่สภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา
ดำเนินการต่อไป

วันที่ ๕ เป็นงานที่ควรทำก่อนวันที่ ๕ เป็น
ส่วนใหญ่ คือ

๓. ที่ตั้งของปลาทูจะอยู่ตามปากน้ำหรือที่ประ-
ชาน ติดกับเขื่อนประจวบที่หนอง
น้ำสีประจวบหรือตามลำน้ำประจวบ
ประจวบคีรีขันธ์ ทำนบตามลำน้ำประจวบ
ประจวบคีรีขันธ์

- TOTAL VOLUME**

- ก. ชุมนกคณิกาวัน ปะริชปุณปุณ
พรหมนิกั ปะริชปุณปุณ พร
พรหมนิกั

2. $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$
 $\frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt} = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$
 $\frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt} = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$

๑. ปรับปรุงชุดของสิ่งพิมพ์ประจำภาค
เมื่อถึงเวลาจำหน่าย (เมื่อครบ
ทั้ง ๓ ภาค) และ
ใบรวม

๕. ทิศเหนือทางส่วนต่าง ๆ อันเป็น
ประเทศอันเป็นที่ตั้งของชุมชน
กัมพูชาซึ่งนอก ทั้ง ๔ ด้าน
ประเทศเบงกอล ทั้ง ๔ ด้าน
ฮาคี เจน ทิมพูจิ ลาว
คัมพูชา ลาวกับกัมพูชา
อัน เวล คัมพูชา ปราสาท
กัมพูชาอันอันอันอัน
อันอันอันอันอันอัน

ปฏิทินปฏิรูปการปกครองในระบอบ
 ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งยวดล้านนา

- ข. ก่อตั้งและเปิดธนาคารขึ้นที่
เป็นช่องทางผ่านเงินทุนได้
รูปว่างเปล่าเขียนเติม

๒. เป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุ คือป
วัตถุ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตาม
โบราณสถาน หรือพบจากการ
สำรวจ บุคคลทุกแห่งในอาณา
บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มารวบรวมไว้
๓. บัณฑิตศึกษาชนบทหรือชนชาติที่ไม่
ถูกกลืนโดยผู้กดขี่
๔. ทำให้ได้มาซึ่งโบราณวัตถุ คือป
วัตถุเพิ่มขึ้นโดยการขุดค้น และ
โดยการที่ผู้มอบให้
๕. ส่งเสริมและประสานงานกับองค์
การส่งเสริมศิลปกรรมของ
ประเทศไทย และระบือนักศึ
นาธรไปที่ยุวชนมากขึ้น
๖. ประชาชนนักศึกษาจะให้ความสนใจ และ
ศึกษาศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ
ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
และโบราณสถาน ซึ่งตั้งอยู่ใน
ที่ใกล้ ๆ กัน ทำให้เกิดความรู้
ความเข้าใจประวัติศาสตร์ โบ
ราณคดี ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ
อีกกว้างขวางยิ่งขึ้น
๗. องค์กรการศึกษา ก่อให้เกิดประ
ชาชนเกิดความรู้สึกสนใจ จะให้ช่วย

กันมีองค์วิชา เกิดความ
ภาคภูมิใจในศิลป วัฒนธรรม
ที่มีอยู่ในประเทศของตน

โครงการที่ ๒

ขยายเขตโบราณสถาน ปราสาทหิน
พิมายออกไปให้ถึงตัวเมืองพิมายเดิม (ที่
แห่งกันวันนั้น) เพื่อให้มีสภาพเหมือน
เมืองโบราณดั้งเดิม เป็นวิธีการขุดค้น
โบราณวัตถุสถาน โดยวิธีขุดค้นคือ
เช่นเดียวกับที่ประเทศอิตาลีและ
เมืองโบราณ คือ เมือง Pompeii ใน
โรม และเมือง Paphos ในเมืองฟินี
เชียสภาพเดิม

วิธีการนี้จะต้องดำเนินการเวนคืน
ที่ดิน ครอบคลุมบริเวณราว ๖๐๐
ไร่ ออกไปจากตัวเมือง การดำเนินการ
ใช้เวลา ๔ ปี งบประมาณรวมที่ใช้
๗๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ประเมินผลงาน เมื่อการดำเนินการ
เสร็จเรียบร้อยแล้ว ดังนี้

๑. เมื่อขยายเขตโบราณสถาน
ไปให้ถึงตัวเมืองแล้ว ก็จะได้สภาพ
ของเมืองโบราณ

๒. สรรพวิชาโบราณวัตถุสถาน โดยวิธีที่ถูกคือ
๓. ทำให้อาณาบริเวณภายในกำแพงเมืองเป็นเขตเมืองโบราณ หรือ ทำให้ปราสาทหินพิมายเด่นชัดขึ้น
๔. จะเปิดช่องทางให้นักศึกษาสนใจไปชมปราสาทหินพิมายมากขึ้น
๕. ทำให้ผู้เข้าไปชมรู้สึกว่าได้เข้าไปอยู่ในเมืองโบราณจริง ๆ ทำให้เกิดจินตนาการไปไกลทางที่ที่เกินใดไหนบรรพบุรุษ เกิดความรักชาติ หวนเหวนสติ หวังคุณค่าของชาติยิ่งขึ้น

โครงการดำเนินงานนี้ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ท่านนายกรัฐมนตรีได้สั่งการว่า เมื่อมีงานนี้จะต้องทำ และให้การสนับสนุน เมื่อมีมติ ครั้นต่อมารัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลฝรั่งเศส ผ่านทางองค์การสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันเพื่อช่วยเหลืออินโดจีนเฟร้นช์ (ส.ป.อ.) ได้จัดส่งผู้เชี่ยวชาญ คือ นาย Bernard Philippe Groslier มาช่วยโครงการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานปราสาทหินพิมาย นาย Groslier พร้อมด้วยคณะผู้ช่วยที่ได้มาทราบดีถึงสภาพปราสาทหิน

พิมาย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ และได้เขียนรายงานเรื่องการบูรณะ ซ่อมแซมปราสาทหินพิมายขึ้น

ต่อมาสภาพบูรณะโบราณสถานมีที่ทำการเริ่มขึ้นอย่างจริงจัง ราวเดือน ตุลาคม ๒๕๐๖ ในเมื่อฝ่ายไทยได้พร้อม ฝ่ายชาวฝรั่งเศสที่อยู่ในประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาได้ตกลงร่วมกันทางมาธิประเทศไทย ในปีนี้ กรมศิลปากรได้จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการบูรณะซ่อมแซม ตลอดจนที่พักรับรองผู้เชี่ยวชาญชาวฝรั่งเศส เครื่องมือใช้พร้อมแล้ว ส่วนสถาปนิกผู้ชำนาญของรัฐบาลไทยที่มาร่วมดำเนินงานกับผู้เชี่ยวชาญฝรั่งเศส คือ ทำนงการสถาปัตย์ หม่อมเจ้าวิชาใจ จิตรพงศ์ ขณะนี้คณะมีลักษณะคือไปร่วมหาวิธานศิลปะปราสาท ซึ่งในขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งสถานนิสิตไทย กรมศิลปากร ภายหลังในปี ๒๕๐๖ ไม่ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อเร่งมีการจัดหาตารพผู้รัก เครื่องมือและบุคลากรองค์ใหญ่ (ทองหล่อคำ ทองหล่อขาว) รวม ๒ องค์ ที่ประเทศฝรั่งเศส ณ ปราสาทหินพิมายซึ่งขณะนั้นยังคงปิดกั้นออก ไปไว้ที่วัดเดิม เพื่อเตรียมการบูรณะที่ควรเริ่มขึ้นอย่างจริงจัง ในปี ๒๕๐๘ คือไปเท่านั้น

ในปี ๒๕๐๘ รัฐบาลฝรั่งเศสเห็นสมควรได้เริ่มขึ้น โครงการราชการโครงการชลประ-

ดังนั้นนางช่างประจำที่ปฏิบัติงานนี้
จึงน่าจะได้รับการเชิดเป็นอย่างอื่น โทษ
และจะกำหนดการหาเงินอย่างอื่นให้ จิตร
พงศ์ ท่านผู้นี้คงมีความพยายามในเรื่อง
ของศิลปะการวาดลวดลายต่าง ๆ ของปรา
สาทหินพิมายซึ่งนักในวัดหนึ่งๆพระองค์ท่าน
จะดำเนินการไป-มา ตรวจโฉนด ชูนี้ ปิ่นเงิน
มีของ เมื่อถึงพระองค์แล้ววันละหลายก็ไต่
และทักท้วง มีอันนั้นจะงานจะไม่ปรากฏ
อันนี้คงจะอุปทาน

และมี ๒๕๐๘ นี้เอง โครงการบูรณะ
ปราสาทหินพิมายบางโครงการเปิดดำเนินการ
ไป เพราะเหตุนี้จากที่รัฐบาล ซึ่งได้ พญา
พระองค์องค์ ๒๕๐๘ เป็นนายกรัฐมนตรีย

ซึ่งสภาพไปในตัว รัฐบาลต่อมาซึ่งมี พญา
จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี
ได้เข้ารับบริหารราชการแผ่นดินสืบแทนไม่นาน
นัก กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม
๒๕๐๘ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาโครงการ
บูรณะโบราณสถานปราสาทหินพิมายใหม่ มี
มติเห็นชอบสำหรับเรื่อง เสร็จการคณะรัฐมนตรี
ที่ ๒๖. ๐๕๐๘/๑๒๒๐ ลงวันที่ ๒๗
พฤษภาคม ๒๕๐๘ มีผลพิจารณาจากมติของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการว่าสมควร
ที่ กธ. ๐๕๐๐/๑๕๕๕ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม
๒๕๐๘ ซึ่งมีรายละเอียดตามสำเนาที่
ส่งไปนี้

ขนาด ๑๕,๐๐๐ คน การตั้งป่าทึบไว้ที่เขตรอบเมืองเข้าชนในทางตอนบนและทั้งในทิศตะวันออก
ใต้เป็นวงรีล้อม ๓๐,๐๐๐ นาท ถ้าจะเก็บได้วิธีถักกันมากก็พอจะหาเงินได้

กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาโดยเหตุนี้กับกรมที่ดินกระทรวงมหาดไทย เห็นว่าเพื่อให้เกิด
บูรณภาพทางที่ดินสามารถได้ดำเนินการไปโดยสมบูรณ์แล้วโดยกระทรวงมหาดไทย การลงมติเป็นการตามโครงการเดิม
ที่ ๑ โครงการที่ได้กำหนดไว้ คือ โครงการที่ ๑ กรมพระปวเรศวริยราชทิศและในทางวัดสุทัศน์ จะ
ดำเนินการตามโครงการที่ ๑ อย่างเดียว เพราะจะได้ที่ดินได้มากพอสมควร จึงขอเสนอขึ้น

โครงการที่ ๒ การจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์สวนสมเด็จพระเจ้า

เนื่องจากใน สภาพระวันออกเมืองเหนือ มีโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่ทำด้วยศิลา
เป็นจำนวนมาก กรมศิลปากรได้พยายามรวบรวมเพื่อนำมาจัดแสดงให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษา
และการอนุรักษ์รักษาไว้ และเมื่อได้รวบรวมจากอำเภอสุดหินและจากที่อื่น ๆ ในจังหวัด
นครราชสีมา มาเก็บไว้ในหลุมที่ป่าที่ ๖ อำเภอพิมายบ้างแล้ว กรมศิลปากรมีโครงการ
ที่จะจัดสร้างพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งและอุทยานพฤกษศาสตร์ ในพื้นที่ด้านเหนือของบริเวณป่าสา
ทิมพิมาย เพื่อเป็นศูนย์รวมศิลปวัตถุและโบราณวัตถุประเภทศิลาจารึกในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือด้วย ที่ตั้งสร้างอุทยานและสวนประมาณไว้ ๕ ไร่เศษ และจะไม่รวมการขุดลอกคูน้ำ
วัด โรงเรือนและบ้านเรือนราษฎรในบริเวณนี้ด้วย เพราะจะอยู่ในโครงการที่ ๓ ซึ่งจะให้
กล่าวต่อไป

โครงการที่ ๓ การขุดลอกคูน้ำและโบราณสถาน

ในบริเวณเมืองพิมายที่กรมชลประทานได้สำรวจที่ดินในบริเวณนี้แล้ว จำ
เป็นต้องกระทำเพื่อที่จะหาทางขุดลอกคูน้ำและโบราณสถาน ถ้าขุดลอกคูน้ำ
และโบราณสถานแล้วจากนั้นและบ้านเรือนราษฎรออกไปแล้วจึงจะสามารถดำเนินการได้ และอีก
ส่วนหนึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งก็คือจะได้จากที่ดินจากป่าและโบราณ
สถาน เพราะไม่เฉพาะแต่ด้านการบูรณะที่ปราสาทหินพิมายเท่านั้น แต่ภายในตัวเมืองขุด
ลอกคูน้ำและบ้านเรือนราษฎรในบริเวณนี้ด้วย เพราะจะได้ที่ดินได้มากพอสมควร จึงขอเสนอขึ้น
ที่จะได้ที่ดินในการขุดลอกคูน้ำและโบราณสถานเป็นอันมาก ถ้าได้จัดการปรับปรุง
แล้วได้ที่ดินเมืองใหม่ในบริเวณ Palissade และเมือง Pompeii ในอิตาลีเป็นต้น

ความเพียรของกระทรวงมหาดไทย ในเรื่องการเงินกับเงินคืนที่ว่ามันคืนกันนั้น เพื่อลดค่าเช่าในโบราณสถานเพียงคนเดียวของบางเท่านั้น ซึ่งเป็นกับเงินเช่าการซื้อราย นอกเปลี่ยนสินค้ารวมกันได้ทำมีสิ่งเหลือจากการศึกษาและเกี่ยวกับผู้ซื้อของประเทศที่ ซึ่ง การของประเทศทั่วโลกด้านพหุสาสนะรวมการศึกษาโบราณวัตถุสถานและสิ่งอื่น ๆ อัน จะมีผลของได้หลายประการ ประการสำคัญที่สุด ไม่สามารถจะคำนวณเป็นตัวเลขได้ คือ ความรู้ที่จะได้จากโบราณสถานเหล่านี้ เมื่อมีการเรียนศึกษาและประจักษ์ไปจน และเมื่อได้จัดทำและปรับปรุงให้ดีขึ้น ๆ แล้ว เมื่อมีการจะเป็นเมืองโบราณที่ดูใหม่กับกับเขาทั่วโลก สนใจพากันมาชม เป็นการเผยแพร่ประเทศไทยไปทั่วโลก เพราะมีชุมชนอันหลากหลายไปมาก สดวก สามารถศึกษาได้กลับได้ในวันเดียวกัน เมื่อมีนักศึกษารจากต่างประเทศเข้ามา มาก ผลของได้จะมีเกินกว่าที่ที่ว่าการลงทุนไปเสียอีก ซึ่งก่อให้เกิดจากการดำเนินงานตาม โครงการที่เขาค้น สำนึกกับประมาณก็ได้แสดงให้เห็นว่ามีความที่ปรากฏในหนังสือของสำนัก เยาวธิการคณะรัฐมนตรี ค.ศ. ๑๐๕๘๐/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๐๕ แล้วว่า เป็น โครงการที่ทำการสนับสนุน เมื่อทำแล้วจะก่อให้เกิดผลหลายด้าน คือด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและสังคม และอีกด้านสนับสนุนโครงการนี้ในด้านงบประมาณตาม ทำอันแล้วและนาง Bernard Philippe Gaudier ผู้ซึ่งราษฎรชาวฝรั่งเศสก็ได้มาสำรวจให้ทำ และนำพร้อมทั้งหลักฐานงานไว้แล้ว ทั้งที่กรมศิลปากรได้รวบรวมจัดพิมพ์เป็นแผ่นเอกสาร ไว้ด้วย

แต่อย่างไรก็ตามมีงานจำเป็นในอันที่จะต้องประพักษ์วินัยงบประมาณ เพื่อการ นั้นแล้วกระทรวงศึกษาธิการขอเสนอที่จะให้ลดค่าเงินการตามโครงการที่ ๑ แต่บางส่วน เพื่อ ให้สามารถคำนวณการตามโครงการที่ ๑ และที่ ๒ ได้เป็นรูป คือ

๑. ขอให้ย้ายถนนออกนอกเมืองคัมภีรศาสตร์ของวัดเดิม เพราะกรมการที่ดิน จากกรมการที่ดินหลาย ๆ แห่ง เป็นอันควรย้ายสิ่งก่อสร้างของโบราณสถานปราสาท พิพิธภัณฑสถาน มีอันเป็นการบูรณะโบราณสถานสำคัญที่ทั้งนี้จะเห็นผลและประโยชน์อย่าง
๒. ขอให้คำนวณการของหอไตรวัดวัด วัดเวียง สภาที่ราชการ เป็นเรือน ราชวรวิหาร ๆ บริเวณปราสาทพิพิธภัณฑสถานออกไปด้วย

(๓) คำนวณค่าเช่าจากค่าเช่าปราสถนินทิมประมาณ ๑๕๐ เมตร ตามที่นาย Goodier ได้เสนอไว้

(๔) คำนวณวันออกและคืนของเงินค่าเช่าจากค่าเช่าปราสถนินทิมประมาณ ๕๐ เมตร เช่นที่นาย Goodier ได้เสนอไว้เช่นกัน

(๕) ค่าเช่าที่ดินในเขตตำบลปราสถนินทิม จนถึงค่าเช่าเมืองทิมยั้ง ๓ ตำบล ซึ่งกว้างประมาณ ๒๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๕๕๐ เมตร

(๖) เงินราชการ ก่อสร้างให้ห่างจาก ประตูเมือง คั่นดินและ คั่นกระดานโดย ๒๐๐ ๒๐๐ เมตร

คั่นดินและกำแพงเมืองทิมยั้งในบริเวณที่ระบายน้ำลงไว้ และถนนวังของนาย Goodier หมายเลข ๒ ที่พบเห็นสภาพที่อื่น ๆ รวมเป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๒๐ ไร่เศษ

ในการดำเนินการตามทั้งค่าเช่าและวันจะยังเสียเงินค่าใช้จ้าง โดยประมาณดังนี้

๑. ค่าหาที่ดินและสร้างวัดใหม่	๓ ตำบล
๒. ค่าจ้างโรงเรือนประจําบ้านไปปลูกสร้างใหม่ ๑ โรง	๒ ตำบล
๓. ค่าจ้างและก่อสร้างที่วัดพระอานาจ	๑ ตำบล
๔. ค่าจ้างและก่อสร้างศาลาการ	๕ แสนบาท
๕. ค่าจ้างและก่อสร้างที่ทำการไปรษณีย์	๕ แสนบาท
๖. ค่าจ้างและก่อสร้างศาลาประจําคน	๑ แสนบาท
๗. ค่าเช่าที่ดินและบ้านเรือนราษฎร ๔๐,๐๐๐ ๓๐๐ บาท	๔ ตำบล
๘. ค่าปรับปรุงบริเวณวัด อาคารสถานที่ราชการ	
ซึ่งต้องถมดินและอื่น ๆ	๓ ตำบล ๕ แสนบาท
รวมทั้งสิ้นประมาณ	๑๕ ตำบล

อนึ่ง ค่าเช่าเมืองทิมยั้งนั้น นาย Goodier ผู้เจ้าราชูราษฎรผู้ปกครองได้เสนอไว้ให้ปลูกต้นไม้โดยรอบทั้ง ๔ ตำบล และรอบโพรงค่าเช่าเมืองทิมยั้งก็ได้มีถนนโดยรอบด้วย โดยที่ผู้เจ้าราชูผู้ปกครองกล่าวไว้ว่าทางราชการคงจะอพยพบ้านเรือนราษฎรออกไป

คณะรัฐมนตรีมีมติว่า

แต่ทั้งนี้เป็นการจำเป็นเพื่อการประนีประนอม ก็ให้กระทรวงมหาดไทยวางผังเมืองพิเศษ
โดยรับข้อเสนอของนาย Ombet ไปดำเนินการด้วย

ดังนี้ จึงขอเรียนมาเพื่อท่านเสนอ ราชสภา นายกรัฐมนตรี และเสนอที่ประชุมคณะ
รัฐมนตรีประกอบการพิจารณา.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงนาม) ยืน

๖ มี.ค. ๑๙

(พลเอกหลวง ปิ่น มาลากุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานปลัด

พรหม มีชัย

(นายพรหม มีชัย)

รักษาการ

(1997)

4. Pl. canadensis

בית המדרש החרדי ללימודי חולין

1994-1995

๒๕๐๔ โครงการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดสุทัศน์สุรารักษ์

דעם דאָס פֿאַר אַלע אַרבעטער און אַרבעטערין

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

คนที่ได้รับรางวัลเกียรติยศของโครงการบูรณะปราสาทหินพนมวันจะมีจำนวน ๓ โครงการ คือ ๑) โครงการบูรณะปราสาทหินพนมวันและโบราณวัตถุสถาน เงิน ๕ ล้านบาท ๒) โครงการสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เงิน ๕ ล้านบาท และ ๓) โครงการขยายอาณาเขตโบราณสถาน เงิน ๑๐ ล้านบาท สรุปว่า เพื่อที่จะประหยัดเงินงบประมาณในการบูรณะวัดและให้คนได้ศึกษาค้นคว้าโครงการที่ ๑ คือ โครงการขยายอาณาเขตโบราณสถานและส่วน เพื่อให้สามารถค้นคว้างานตามโครงการที่ ๑ และที่ ๒ ได้เต็มรูปแบบโดยเสียค่าใช้จ่ายที่ประมาณ ๑๕ ล้านบาท รวมแล้วจะอยู่ประมาณ

เรื่อง ด้านกิจกรรมและงานใต้พิจารณาแล้ว เสนอความเห็นไว้

(๓) ขณะนี้ สำนักงานประมาณได้คำนวณประมาณเพื่อทราบฐานะประจำปีการเงินและงบประมาณรายจ่ายอุดหนุนสถาบันเกษตรกรที่ ๑ ซึ่งกำลังคำนวณการลดหย่อนค่าของที่ดินประมาณปี งบประมาณ ๒๕๖๓ ของประมาณ ๑ ปีงบประมาณ

(๒) โครงการที่ ๑ การขยายอาณาเขตโรงงานสีแทน เพื่อใช้จัดตั้งเป็นโรงงานผลิตและใช้รถจักรยานยนต์และรถจักรยานสีแทนที่จะได้สิทธิการประกอบธุรกิจจัดตั้งโรงงาน กำหนดโครงการและค่าใช้จ่ายให้เป็นต้นแบบเดียวกัน ยังไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่กระทรวงพาณิชย์ และศก.ควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ดำเนินโรงงานสีแทน สำหรับงบประมาณปี ๒๕๑๔ กระทรวงพาณิชย์ได้สนับสนุนเงินไป๑ตัว โดยมีได้จัดสรรเงินก่อนได้ไว้สำหรับใช้ช่วยเหลือโครงการนี้ จึงไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้ได้

การวิจัยครั้งนี้ได้ระบุถึงผลกระทบที่มีต่อ ๓๑ คนที่ประสบกับ...

๑. รับหลักการโครงการที่ ๑ (ขอชดเชยจากโบราณสถาน) ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอมาใหม่แทนโครงการที่ ๑ เดิม

๒. โครงการที่ ๒ (สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ) ให้มาสร้างที่วัดนี้จนจบวาระนี้มา

๓. โครงการที่ ๓ (บูรณะปราสาทหินพิมายและโบราณวัตถุสถาน) ให้ดำเนินการต่อไปทันที ให้ดำเนินการทำฉัลดิน

จึงขอขึ้นบัญชี และให้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบด้วย.

(ลงนาม) มนูญ มวิสุทธิ์
(มนูญ มวิสุทธิ์)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองการประสานงานระหว่างจังหวัด

สำนักงานคดี

พรศม มีบุรี

กษัตริย์ราชัน

หลักการเปลี่ยนแปลงใหม่สรุปแล้วดังนี้

โครงการที่ ๑. การขยายเขตโบราณสถานเดิมซึ่งท้องเวนคืนที่ดิน อพท.บ้านเมืองราชวร วัด โรงเรือน สถานที่ราชการออกไปจากตัวเมืองทั้งหมด เป็นการขยายเขตโบราณสถานออกไป เป็นบางส่วน ที่ดินหน้าปราสาทหินพิมายทิศใต้ขยายออกไปจากกำแพง ๑๕๐ เมตร, ด้านตะวันออกและตะวันตกห่างจากกำแพงปราสาท จำนวน ๕๐ เมตร, ส่วนด้านเหนือขยายออกไปห่างจากกำแพงปราสาท ถึงแนวกำแพงดิน (กำแพงเมืองเดิม) เนื้อที่ ๒๕๐ x ๕๕๐ เมตร รวมเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑๒๐ ไร่เศษ เนื้อที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณะซึ่งมีถนนราชวิถี, ที่ปลูกสร้างที่ว่าการอำเภอ, สถานีตำรวจ, โรงเรือน, วัด ๑ วัด และสระโบราณสิ่งหนึ่งซึ่งที่ดินเอกชน ใช้น้ำทั้งต้นประมาณ ๑๕ ล้านบาท

โครงการที่ ๒. สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เดิมจะสร้างที่อำเภอเมืองใกล้ ๆ ตัวปราสาทหินพิมาย เปลี่ยนใจได้ไปสร้างที่ตัวเมืองนครราชสีมา

โครงการที่ ๓. การบูรณะโบราณ

สถานให้ดำเนินการต่อไปตามกำลังเงิน

แม้โครงการดำเนิน งานนี้จะเปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ไม่กระทบกระเทือนการปฏิบัติงานบูรณะอย่างใด เพราะได้ดำเนินการงานในส่วนที่เหลือโครงการที่ ๑ โครงการเคียวดินเมืองมาจนถึงปี ๒๕๑๑ โขได้รับงบประมาณดำเนินการปีละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

โดยที่กรมศิลปากรได้พิจารณาเห็นว่า ในระหว่างการดำเนินการบูรณะซ่อมแซมปราสาทหินพิมายอยู่นี้ ได้มีบรรดานักท่องเที่ยวและผู้นิยมชมชอบโบราณคดีเข้าชมงานบูรณะวันละมาก ๆ รวย เกว่งจะเกินครึ่งร้อยนักทุกขณะเวลานั้น เพราะโบราณสถานแห่งนี้สร้างมาหลายร้อยปีแล้วทรุดโทรมจนคนธรรมดา ในระหว่างการบูรณะต้องใช้เครื่องมือที่ยุ่งยาก จักก่อสร้าง ๆ ความกระตือรือร้นของเครื่องเจาะดิน เครื่องตักดิน กระทุ้งหิน รอกปั่นขึ้นกำลังทำงาน เครื่องกวักน้ำล้างทำงาน ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นให้รักนิยมนักท่องเที่ยวตัวปราสาทของเดิม เพียงแต่นำงานเรื่องอื่น ๆ กันไว้ หรืออย่างดีที่สุดก็เพียงมีรูปทั่วไป ฉะนั้นระหว่างที่นักนิยมชมชอบบางส่วนได้พิจารณาจนเข้าใจ เพราะจะเกิดอันตรายแก่ผู้เข้าชมดังกล่าวแล้ว จึงประกาศปิดการเข้าชมกระแสนักนิยมชมชอบเป็นการชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๗

เป็นกันไป แต่ขณะนั้นงานบูรณะส่วนสำคัญๆ ที่
น่าจะควรจะเกิดขึ้นภายหลังก่อนไปนั้นแล้ว พ่วง
จึงประกาศที่ ๖ ให้เสนอขอให้กรมศิลปากร
เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมโกศตามเดิมต่อไปอีก

อนึ่ง โดยที่กรมศิลปากรได้พิจารณา
เห็นว่า งานสถาปัตย์ที่เดิมที่เข้าไปใน
ถ้ำแล้วเมื่อได้ผ่านไปจึงเกิดปัญหา
สถาน แรกๆ ที่เห็นจากถ้ำบรรพตทุก
ด้านนั้นมาก ๆ เป็นอันควรถือว่าต้อง
การคงทนของโบราณสถานปราสาทหิน
พนมรุ้ง จึงเสนอขอให้กระทรวงพัฒนาการ
แห่งชาติได้พิจารณาด้วยตนเองออกไปนอก
ตัวเมือง มีแผนการบูรณะโบราณสถาน
ที่สำคัญแห่งนั้น จะขอแบ่งเขตเปลี่ยน
แปล การบูรณะพัฒนาการแห่งชาติได้
พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรได้ส่งให้กรมการ
มหาดค่านับการเพื่อขอเสนอออกไปนอก
ตัวเมืองแล้ว แต่จนถึงขณะนี้กรมการ
มหาดค่านับไม่ได้ย้ายออกมาดังที่ออกไป
นอกตัวเมือง ซึ่งก็หวังกันว่าโดยกรม
การมหาดค่านับจะได้พิจารณาอีกในเวลา
ต่อไป เพราะงานที่เดิมที่ปราสาทหิน
ไม่ทันเสร็จสิ้น -- เมื่อกรมการมหาดค่านับ
ผ่านไป -- มาจะรู้สึกถึงระดับที่เห็นได้

ชัด หากในวันนั้นก็อาจจะเห็นตัว ถ้ำเมื่อ
เวลานั้นนานไปเมื่อเกิดผลเสียทางนั้น
จะสามก้นแท้

การบูรณะปราสาทหินพนมรุ้งของเจ้า
หน้าที่ได้ดำเนิน ไปอย่าง ได้ผลตามแผน
เป็นอันเป็นวัน ๆ ไป งานอีกเป็นส่วน
ประกอบที่จำเป็นต้องทำต่อไปกับงานบูรณะ
และที่คืองานบูรณะบูรณะ ประเด็นที่
ขึ้น ออกจะ การเสาะหาส่วนประกอบ
โบราณสถานที่ยังไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ตาม
บ้านพ่อที่ ศพที่ จัก สถานที่ราชการ
โรงเรียน ที่ตั้งกับสถานแห่งชาติ สถาบัน
เวียนออกจน ว่ากันว่าในสมัยเมื่อไม่นานมานี้
ได้มีการนำชิ้นส่วนประกอบโบราณสถานปรา
สาทหินพนมรุ้งที่พังทลายบางส่วนไปทำถนน
บนทางใหม่เมืองที่งานนี้ การบูรณะบูรณะ
การบูรณะกับพื้นดิน การออกจะเหล่านี้
เป็นการเสาะหาส่วนประกอบของโบราณวัตถุ
สถานเพื่อพิจารณาใช้ ในการบูรณะ ปราสาท
ประธาณูปกิจ เพราะส่วนต่าง ๆ ของปรา
สาทหินพนมรุ้งให้สูญหายไปราวร้อยละ ๔๐
เหตุที่งานบูรณะที่ก่อสร้างมาจนบัดนี้ มี
ก็เพราะส่วนต่าง ๆ ของปราสาทสูญหาย
หาได้ไม่ครบจำนวน คือชิ้นส่วนของหิน
เพื่อจากการบูรณะบางส่วนมาให้เป็นอัน
ที่สูญหายไปโดยให้ของเดิมเป็นแบบอย่าง

ได้จดชั่งร่ว่งที่เป็นรูปสี่เหลี่ยม สองข้าง
เหมือนคนนั่งอยู่มี ๔ ตัว ความไว้ตัวถ้าว
อื่นสองคนอาจควมปรารถนาก็ใหญ่ ปรารถนาค
รองวันหน้าด้วย ส่วนบุตรก็ได้ซึ่งคิดอัน
วิหระพนา มีคนพอสไปให้วิหระพนาด้วย
ไม้กันค้ำถ้าวอันตรงรูอยู่เฉพาะส่วนที่
อยู่ภายในพื้นส่วนที่พื้นมีนสองคนอาจควม
ขึ้นจึงพูดร่อนไปตามการเวลา ขณะนี้
คนว่าคือว่าควม ๖ เข้มรักษาไม้กันค้ำ
ถ้าวไว้เพื่อเห็นการเสกขานกันควมที่ต่อไป
แล้ว

ขณะนี่เรื่องที่เป็นภาพไม้กันค้ำถ้าว
บุตรจะได้ใช้กันค้ำถ้าวกับเสกขานกันค้ำถ้าว
แล้ว แต่ในบางส่วนที่บุตรจะได้ใช้
ไม้กันค้ำถ้าวเท่า ของกันค้ำถ้าว ไม้กัน ค้ำ
ถ้าวไปแล้วก็มี เช่นกันไม้กันค้ำถ้าวพนา
เป็นต้น

งานบุตรที่หน้าบุตร ไบรอนสกล
ปราสาทหินค้ำถ้าวได้รับการชมเชยมากที่
สุดคือการกักเลือกส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบ
เป็นหน้าไม้กันค้ำถ้าว ๔ ด้านของปราสาทประ
ฐาน หน้าไม้พนาหน้าอีก ๓ ด้าน เพราะส่วน
ต่าง ๆ ของหน้าไม้กันค้ำถ้าวได้กระจัดกระจาย
ไปทางต่าง ๆ ทุกสากก็มาก บางชิ้นถูกอำเนียง

กระเทาะไปกับหินและเศษหินไปจนที่อื่น แต่
ก็จะได้มาโดยบังเอิญ บางชิ้นก็ไปอยู่กับ
ชาวป่าข้างเคียงปราสาทหินค้ำถ้าว โดยบัง
เอิญก็จะได้มาโดยบังเอิญ บางชิ้นได้จากการ
ปรับระดับดิน โดยรถแทรกเตอร์ไถครุกลอย
ขึ้นพันพันกัน บางชิ้นได้จากการนำไม้ไปกับ
รักษาไว้โดยมีหมายว่าเป็นชิ้นส่วนของหน้า
ไม้ปราสาทหินค้ำถ้าว การประกอบหน้าไม้
รูปหน้าไม้กันค้ำถ้าวในเวลานั้นเวลาชวามมาก บาง
ส่วนหาไม่ได้จริง ๆ ก็ได้ใช้หินสกลแทน
เจ้าหน้าที่ไว้ และในจะกรรูปไม้ได้ การนำ
เจ้าหน้าที่ไว้ตามที่ตั้งเดิมบนตัวปราสาทที่เป็น
สิ่งของ ใช้ความละเอียดรอบคอบ เป็นอย่าง
มาก เพราะหน้าไม้กันค้ำถ้าวกันไว้ช่วงหน้า
หลังและกลางเป็นเวลากว่าร้อยปีแล้วทั้งสี่
ด้านข้างต้องใช้ความกตัญญูและใจ
ของหินที่ร้อยกัน แม้หินความพอที่ของ
การเรียงลำค้ำถ้าวกันนั้น หากเป็นแผ่นหินที่
เศษชิ้นเล็กกับกันมากอัน อันนี้เจ้าหน้าที่
สนิทแนบเนียน แต่หากไม่ใช่แผ่นหินที่สนิท
เรียงกันลำค้ำถ้าวกันมากอันแล้ว ไม่มีทางที่จะ
วางทับกันได้สนิท

ส่วนที่สำคัญยิ่งอีกส่วนหนึ่งของรูป
ประติมากรรม หรือปราสาทหินค้ำถ้าวที่ใช้ประกอบ
บนกรอบประติมากรรมของหน้าไม้ค้ำถ้าว คือภาพ

ของ นอกจากจะกำหนดวันที่ของวันน้ำขึ้นน้ำลงหรือจะพบหลักฐานอย่างสำคัญแล้ว บางอย่างก็สร้างผลในทางอื่นด้วยใช้ความพยายามจำพวกนี้เป็นหลักฐาน มีภาพประกอบเรื่องราวที่เป็นคติในทางศาสนาพุทธบ้างศาสนาพราหมณ์บ้าง โดยเฉพาะการบูรณะปราสาทพิมายนั้นเป็นที่น่าสังเกตที่ศิลาที่หลังที่น้ำเข้าลึกถึงไว้ ๓ ที่เดิม เกือบครบจำนวน ๓ รากเพียงชิ้นเดียวที่ ใต้หน้าบันวิหารหน้า คือให้หลังขึ้นเท่านั้น บางชิ้นภาพจำหลักที่เนินรุกขานายไปกองบนแท่นฐานฐานฐาน แต่ด้วยความพยายามของช่างผู้ชำนาญการ บูรณะโบราณสถานแห่งนี้ ก็สามารถเสาะหาชนวนและนำเข้าลึกถึงไว้ ๓ ที่เดิมจนได้โผล่ที่สุดถึงบริเวณฐานที่เป็นส่วนสำคัญในการก่อสร้างถ้ำถ้ำคือเป็นชิ้นศิลาที่ใช้เป็นเครื่องรองรับน้ำหนักของเครื่องบน แต่ก็ด้วยเหตุที่ว่ากับหลังขึ้นนั้นกระเด็นไปมาก ไม่เหมาะที่จะเป็นส่วนประกอบอาคารรองรับน้ำหนัก จึงหล่อแบบขึ้นโดยใช้ของเดิมเป็นตัวอย่างทำคอนกรีตเสริมเหล็กให้มีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะรองรับน้ำหนักได้ อาจเห็น คือหาหินงวดประดูรพบไปวางที่ประตูหน้าวัดใต้เชื่อมกับวิหารหน้า จำหลักเรื่องราวพุทธประวัติตอนนางอุบลเป็นต้น ส่วนของเดิมที่เก็บรักษาไว้ตามที่ต่อไป

ส่วนประกอบที่สำคัญอีกบางส่วนคือสลักลายที่เป็นลัทธิพราหมณ์ ใช้ประดับตามส่วนมุมทุก ๆ มุมของอาคารที่บูรณะ เป็นรูปพญานาค สลักลายบ้าง ที่ข้างรูปเป็นส่วนลายที่พรรณนากันในผู้สร้างได้ตั้งไว้ตามมุมเพื่อบังคับลมในน้ำ หรือสร้างรูปให้ใหญ่เพื่อให้มีน้ำหนักค่าไม่โหล่นเกินไป แต่โดยที่ทั้งไว้ในที่ที่มีคนมากเมื่อได้รับความกระเด็นเพื่อเสริมรอยที่ร้างหล่นลงมากล้นขึ้น ส่วนที่เป็นฐานของปากก็จึงแตกหักเสียหายมากเมื่อมาบูรณะส่วนใหญ่จะเรียกจำต้องนำส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ไปประดับให้ครบ แต่ก็ไม่สามารถนำชิ้นประดับได้ทั้งหมด เพราะบางส่วนแตกหักเป็นเสี่ยง ๆ บางส่วนก็ไม่มีหลักฐาน บางส่วนก็ใกล้กับปลายของเครื่องประดับเพื่อไม่ให้ส่วนฐานจึงมีอะไรโผล่ล้นแบบตัวคอนกรีตเสริมเหล็กแทนชิ้นส่วนที่พังจากอยู่ข้างลึกถึงจนครบ เพราะหากไม่มีส่วนประดับเหล่านี้แล้วจะขาดความน่าดูน่าชมไปมาก

บันทึกการดำเนินงานบูรณะซ่อมแซมรูปปั้น รูปคนต่าง โบราณสถานแห่งนี้เดิมมี พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นหลักมา เก็บหน้าที่ให้พบโบราณวัตถุ คือปัทม เครื่องทอง แหวนต่าง ๆ พวงมณีต่าง ๆ ในไม้เงินไม้ทอง แก้วหิน สร้อย เขมรูปปัทมฤทธิ์ เครื่องใช้

